

การศึกษาเนื้อหาและบทบาทของคุดบะฮ์วันศุกร์ที่มีในชุมชน

นางไชรยา จามจური

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาวิทยาศาสตรพัฒนาการ ภาควิชาการประชาสัมพันธ์
คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2543
ISBN 974-13-0827-2
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE STUDY OF THE CONTENT AND THE ROLE
OF FRIDAY KHUTBA IN COMMUNITY

Soraya Jamjuree

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Development Communication

Faculty of Communication Arts

Graduate School

Chulalongkorn University

Academic Year 2000

ISBN 974-13-0827-2

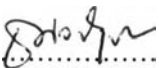
หัวข้อวิทยานิพนธ์
โดย
สาขาวิชา
อาจารย์ที่ปรึกษา

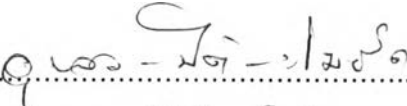
การศึกษาเนื้อหาและบทบาทของคุดบะฮ์วันศุกร์ที่มีในชุมชน
นางโชรยา จามจรี
นิเทศศาสตร์พัฒนาการ
รศ. อุบลวรรณ ปิติพัฒนาไชยิต

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

..... คณบดีคณะนิเทศศาสตร์
(รองศาสตราจารย์จุมพล รอดคำดี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ธนวดี บุญลือ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รศ. อุบลวรรณ ปิติพัฒนาไชยิต)

..... กรรมการ
(อาจารย์พรณพิมล นาคนาวา)

ไชรยา จามจรี : การศึกษาเนื้อหาและบทบาทของคุดบะฮ์วันศุกร์ที่มีในชุมชน (THE STUDY OF THE CONTENT AND THE ROLE OF FRIDAY KHUTBA IN COMMUNITY) อาจารย์ที่ปรึกษา : รศ. อบุลวรณ ปิติพัฒนะไพจิตร; 175 หน้า.
ISBN 974-13-0827-2

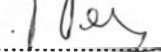
การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะทั่วไปของคุดบะฮ์วันศุกร์ ประเภทของเนื้อหาที่ถูกกล่าวถึงในคุดบะฮ์วันศุกร์และบทบาทของคุดบะฮ์วันศุกร์ในชุมชน โดยใช้คุดบะฮ์วันศุกร์ที่มีสยิดอันวาริสซุนนะฮ์ แขวงหนองบอน เขตประเวศ เป็นกรณีศึกษา

วิธีการวิจัยประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิจัยภาคสนาม (Field Research) โดยใช้การสัมภาษณ์ (Interview) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation)

ผลการวิจัยพบว่า เนื้อหาคุดบะฮ์มีหลากหลายถึง 13 ประเภท เนื้อหาที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุดเป็นอันดับ 1 คือ หลักศรัทธาทางศาสนา คิดเป็นร้อยละ 17.86 รองลงมาอันดับที่ 2 คือ หลักคุณธรรม / จริยธรรม คิดเป็นร้อยละ 14.29 ส่วนศาสนกิจ / พิธีกรรมทางศาสนา และเศรษฐกิจ / การค้า / อาชีพ ถูกกล่าวถึงมากเป็นอันดับ 3 เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 11.11

สำหรับบทบาทของคุดบะฮ์วันศุกร์ในชุมชนที่ค้นพบประกอบด้วย บทบาทในการตักเตือนอบรมสั่งสอน บทบาทในการทบทวนโคร์ครวญชีวิต บทบาทในการเผยแผ่ศาสนา และให้การศึกษา บทบาทในการสร้างเอกภาพในชุมชน บทบาทในการปลอบประโลมจรรโลงใจ บทบาทในการสะท้อนปัญหาชุมชน และบทบาทในการให้ข้อมูลข่าวสาร

ภาควิชา..... การประชาสัมพันธ์.....
สาขาวิชา..... นิเทศศาสตร์พัฒนาการ.....
ปีการศึกษา..... 2543.....

ลายมือชื่อนิสิต..... .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... อ. อบุลวรณ ปิติพัฒนะไพจิตร.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4085069528 : MAJOR DEVELOPMENT COMMUNICATION

KEY WORD : FRIDAY KHUTBA / ROLE / CONTENT / COMMUNITY

Soraya Jamjuree : THE STUDY OF THE CONTENT AND THE ROLE OF
FRIDAY KHUTBA IN COMMUNITY. THESIS ADVISOR : ASS. PROF.

UBOLWAN PITIPATANAKOZIT; 175 pp. ISBN 974-13-0827-2

The purpose of this study was to examine and analyze the general character of Friday Khutba, the content and the role of Friday Khutba in community. The site of the fieldwork was Anwarrissunnah Mosque in Nongbon, Prawet, Bangkok, where the Friday Khutba was taken place every week.

The study employed several methods, namely Documentary Research, Content Analysis, and Field Research, which interviews and participant observation were conducted to gather data.

The findings of this study demonstrated different 13 categories of the contents of the Khutba. Among these categories, faith was the most significant content at 17.86 percent, followed by morality and ethics at 14.29 percent, and religious ceremony as well as economy, trade and professionalism at 11.11 percent.

It was also found that the roles of Friday Khutba comprised Islamic teaching, retrospecting of life, Islamic educating, uniting of Muslim community, consoling, reflecting community's problems, and information providing.

Department Public Relations..... Student's signature Soraya
Field of study Development Communication..... Advisor's signature Ubolwan Pitipatanakit
Academic year 2000..... Co-advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาเนื้อหาและบทบาทของคุตบะฮ์วันศุกร์ที่มีในชุมชน” นี้ สำเร็จลุล่วงลงด้วยดี ก็ด้วยความช่วยเหลือของบุคคลจากหลายฝ่าย เริ่มต้นด้วยความเมตตา กรุณาจาก รศ.อุบลวรรณ ปิติพัฒนาโฆษิต อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้คอยให้คำแนะนำ และข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัย ซึ่งผู้วิจัยต้องขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ อีกทั้งต้องขอขอบพระคุณ รศ.ดร. ธนวัต บุญลือ และอาจารย์พรพรรณพิมล นาคนาวา ที่ กรุณาเสียสละเวลามาเป็นคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ขอขอบพระคุณ ผู้บังคับบัญชา ประกอบด้วย ผศ.ดร.สุวิทย์ บุญช่วย และ รศ.ดร. ครองชัย หัตถา ปัจจุบันและอดีตผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมและการศึกษาต่อเนื่อง และอาจารย์ อ้อหมัดสมบุรณ์ บัวหลวง หัวหน้าฝ่ายส่งเสริมและเผยแพร่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (มอ.) วิทยาเขตปัตตานี ที่อนุญาตให้ลางาน เพื่อศึกษาต่อ

ขอขอบพระคุณอิหม่ามมุสตาฟา อยู่เป็นสุข อาจารย์วิทยา วิเศษรัตน์ พร้อมทั้งอาจารย์ ท่านอื่นๆ ของโรงเรียนศาสนูปถัมภ์ และมัสยิดอันวาริสซุนนะห์ กทม. ตลอดจนพี่น้องมุสลิมที่ นั้นทุกคน ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณอาจารย์อาริน สะอีดี อาจารย์สุรอยยา สุลไลมาน จากคณะมนุษยศาสตร์ฯ อาจารย์ ดร.อัब्ดุลเลาะ หนุ่มสุข อาจารย์ร้อฮีม นิยมเดชา ผศ.ดร.อิสมาแอ อาลี อาจารย์อัब्ดุล รอซิด เจ๊ะมะ และอาจารย์ท่านอื่นๆ จากวิทยาลัยอิสลามศึกษา มอ.ปัตตานี ที่ช่วยให้คำปรึกษา ด้านข้อมูล

ขอขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ และคุณสุวัฒน์ จามจรี พ่อของลูกสาวที่อำนวยความสะดวกดูแลครอบครัวแทนผู้วิจัยยามเห็นห่างบ้านเกิดเตรียมงานวิจัย ขอขอบคุณทุกๆ ทีมพิมพ์ งานต้นฉบับนามวันดี ชุมชวด ,อาอีชะฮ์ ดือเร๊ะ ,จารูว์จน์ สองเมือง ที่ช่วยเร่งงานหามรุ่งหามค่ำ ตลอดจนพี่น้อง-นาอีม๊ะ พี่ที่แสนดีและเพื่อนๆร่วมรุ่นหลายคน ที่คอยโทรศัพท์มาให้กำลังใจอยู่ ตลอดเวลา

และท้ายสุดผู้วิจัยขอซูโกร (ขอบพระคุณยิ่ง) ต่ออัลเลาะห์ซุบฮานะฮฺวะตะอาลา ที่ทรง เมตตาคุ้มครองให้การจัดพิมพ์งานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ในที่สุด จนถูกบรรจุอยู่ใน ห่องสมุด ให้ผู้สนใจได้ศึกษาค้นคว้าทำความเข้าใจใน “สื่อทางวัฒนธรรม” ประเภทนี้ได้ดียิ่งขึ้น

ด้วยสলামและดูอา

ไชรยา จามจรี

2 เมษายน 2544

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
- ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
- ปัญหาในการวิจัย	5
- วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
- ขอบเขตของการวิจัย.....	5
- ข้อตกลงเบื้องต้น	6
- นิยามศัพท์	6
- ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
- แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของการสื่อสาร.....	8
- แนวคิดเกี่ยวกับสื่อประเพณีและบทบาทหน้าที่ของสื่อประเพณี.....	11
- แนวคิดเกี่ยวกับหลักการศาสนาอิสลาม	17
- แนวคิดเกี่ยวกับคุดบะฮ์วันศูกร์ และบทบาทหน้าที่ของคุดบะฮ์วันศูกร์.....	25
- แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนมุสลิมในประเทศไทย	37
- งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	40
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	44
- รูปแบบการวิจัย	44
- ข้อมูล/กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย	45
- การสร้างและเลือกเครื่องมือในการวิจัย	47
- การเก็บรวบรวมข้อมูล	47
- การตรวจสอบข้อมูล.....	49
- การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล.....	50
บทที่ 4 คุณลักษณะทั่วไปของคุดบะฮ์วันศูกร์	53
- องค์ประกอบสำคัญๆ ของกระบวนการสื่อสารคุดบะฮ์วันศูกร์	53
- ผู้ส่งสาร	53

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
- สาร.....	59
- ช่องทางการสื่อสาร หรือสื่อ	62
- ผู้รับสาร	66
- องค์ประกอบสำคัญอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุดบะฮ์วันศุกร์.....	71
- วันศุกร์.....	71
- มัสยิด	73
- การแต่งกายและความสะอาดของผู้ประกอบพิธีวันศุกร์	77
- อุปกรณ์สำคัญประกอบการแสดงคุดบะฮ์วันศุกร์	80
- เงื่อนไขสำคัญของการแสดงคุดบะฮ์วันศุกร์	83
- ขั้นตอนในการแสดงคุดบะฮ์วันศุกร์	85
- ความสำคัญของคุดบะฮ์วันศุกร์	86
- การแสดงคุดบะฮ์วันศุกร์ ณ มัสยิดอัลวาริษซุนนะห์	87
บทที่ 5 ผลการวิเคราะห์เนื้อหาและบทบาทของคุดบะฮ์วันศุกร์.....	91
- การวิเคราะห์เนื้อหาของคุดบะฮ์วันศุกร์	91
- คุดบะฮ์ว่าด้วยหลักศรัทธาทางศาสนา.....	93
- คุดบะฮ์ว่าด้วยหลักคุณธรรม/จริยธรรม	96
- คุดบะฮ์ว่าด้วยศาสนกิจ/พิธีกรรมทางศาสนา	98
- คุดบะฮ์ว่าด้วยเศรษฐกิจ/ การค้า/อาชีพ	101
- คุดบะฮ์ว่าด้วยประวัติศาสตร์	104
- คุดบะฮ์ว่าด้วยครอบครัว/สตรี/เยาวชน	105
- คุดบะฮ์ว่าด้วยปัญหาในชุมชน	108
- คุดบะฮ์ว่าด้วยข้อมูลข่าวสาร/เหตุการณ์ปัจจุบัน	110
- คุดบะฮ์ว่าด้วยการเมืองการปกครอง.....	111
- คุดบะฮ์ว่าด้วยการศึกษา	113
- คุดบะฮ์ว่าด้วยต่างประเทศ.....	114
- คุดบะฮ์ว่าด้วยสาธารณสุข	115
- คุดบะฮ์ว่าด้วยวิทยาศาสตร์.....	116
- การวิเคราะห์บทบาทของคุดบะฮ์วันศุกร์	117
- บทบาทในการตักเตือน อบรมสั่งสอน	117
- บทบาทในทบทวนไคร่ครวญชีวิต	118
- บทบาทในเผยแผ่ศาสนาและให้การศึกษา.....	119
- บทบาทในสร้างเอกภาพในชุมชน	120

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
- บทบาทในการปลอมประโลม จรรโลงใจ	122
- บทบาทในสะท้อนปัญหาชุมชน	123
- บทบาทในการให้ข้อมูลข่าวสาร	124
บทที่ 6 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	127
- สรุปและอภิปรายผลคุณลักษณะทั่วไปของคุดบะฮ์วันศุกร์	127
- สรุปและอภิปรายผลประเภทของเนื้อหาต่างๆ ที่ปรากฏในคุดบะฮ์วันศุกร์	129
- สรุปและอภิปรายผลบทบาทด้านต่างๆ ของคุดบะฮ์วันศุกร์ที่มีในชุมชน	139
- ข้อเสนอแนะทั่วไป	143
- ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป	144
รายการอ้างอิง	146
ภาคผนวก ก.	152
ภาคผนวก ข.	157
ภาคผนวก ค.	163
ภาคผนวก ง.	165
ภาคผนวก จ.	167
ประวัติผู้เขียน	175

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 แสดงประเภทเนื้อหาและเปอร์เซ็นต์จำนวนครั้งในการกล่าวถึง	88